ڕەنگە زمانی خانەقینی شیرین زۆرتر بە بەکارهێنانی ئەم پیتە (ۊ) لە سۆرانی جیا دەبێتەوە .. ووشەی وەکوو مۊ، واتە قژ. و دۊری، واتە دووری.
نموونەیەکەن بۆ چۆنیەتی ووتنی ئەم پیتە.

ڎ ۋ ێ ۊ ڼ

پیتی (ڎ) دەنگی ئەم پیتە لە دەنگی پیتی (د)جیاوازە و هەروەك چۆن لە سۆرانیدا بەتایبەت ناوچەی سلێمانی دەنگی پیتی(د)لە ناوەڕاست و کۆتایی وشەدا دەبێتە (ی) لە هۆرامیشدا وایە و ئەم پیتە تەنیا لە ناوڕاست و کۆتایی وشەدا دێت.
پیتی (ۋ) دەنگی ئەم پیتە دەکەوێتە نێوان دەنگی پیتی (ڤە)و پیتی (و)و وەك (ڤێ)یەکی لاواز دەردەبڕدێت و بەرگوێ دەکەوێت
پیتی (ێ)دەنگی ئەم پیتە لە ئاخاوتنی هۆرامیدا وەك (ئیِ)دێت کە لە دەنگی (یی)و (یێ)و (یە)جیاوازە و لە کۆتایی واژەدا دیت.

نووسەر : زوقان قەرقووت
وەرگێڕ : تاریق کارێزی

بیر و بۆچوونی لە چەندین نامەدا، رۆسۆ رەخنەی لە کۆمەڵ گرتووە. لە نامەیەکی خۆی لە ساڵی 1755دا بە ناوی "توێژینەوە لە بنەچە و بنەمای نایەکسانی"، هێرشی کردە سەر کۆمەڵ و موڵکایەتیی تایبەت، بەوەی کە سەرچاوەی زوڵم و نەیەکسانین.
کتێبەکەشی "هلویزی نوێ" کە لە ساڵی 1761دا نووسیویەتی (تێکەڵەیەکە لە رۆمانی رۆمانسی و کارێ کە زۆر بە توندی رەخنەی لە پووچیی بنەماکانی رەوشت دەگرت، وەك ئەوەی رۆسۆ لە کۆمەڵی خۆیدا دەی بینی). لە کتێبی "گرێبەستی کۆمەڵایەتی"شدا کە ساڵی 1762 نووسیویەتی، ئەو کتێبەی نیشانەیەکی دیارە لە مێژووی زانستی سیاسی، رۆسۆ رای خۆی لەبارەی دەسەڵات و ماف هاووڵاتیان خستووەتە روو. لە رۆمانە درێژەکەشیدا "ئیمیل" کە لە ساڵی 1762دا نووسیویەتی، رۆسۆ رایگەیاند کە دەبێ بە وردی و حاڵی بوونەوە منداڵان پەروەردە بکرێن. رۆسۆ رێنمایی ئەوە دەکات، کە مامۆستا بەدەم خولیای منداڵەوە بچێت. لە بارەی سزای توند و وانەی بێزارکەریش، ئەو هۆشداریی دا، جگە لەوە هەستی بەوەش کرد، کە پێویستە سەبارەت بە بیرۆکە و رەفتاری منداڵان، جڵەو لە دەستدا بێت.
رۆسۆ پێی وا بوو خەڵك لە خۆڕا زیندەوەر (گیاندار)ی کۆمەڵایەتی نین، ئەوەشی ئاشکرا کرد، کە ئەوانەی خۆڕسکانە دەژین، ئەوا گۆشەگیر و دوور لە کۆمەڵ

دەژین، دڵیان ناسک دەبێت، هیچ هەست و گوڕ و تینی ئەوەیان تێدا نییە، کە یەکدی ئازار بدەن، بەڵام هەر کە لەگەڵ یەکدا لە نێو یەک کۆمەڵدا دەژین، ئیدی دەبنە کەسی شەڕانی. جڤاك لە ڕێی زەق کردنەوەی مەیلی دوژمنانە و خۆپەرستیانەوە، تاك تێك دەدات.
ڕۆسۆ ڕێنمایی خەڵکی نەدەکرد کە بەرەو حاڵەتی خۆڕسکی بگەڕێنەوە، بەڵکوو ئەو پێی وا بوو خەڵك دەتوانن لە خەسڵەتی نزیك بەو حاڵەتەوە بن، ئەگەر لە جڤاکێکی سادەی کشتوکاڵدا ژیان بەسەر ببەن، بەوەی خواست و ئارەزوویان کەم دەبێت، مەیلی سێکس و خۆپەرستیشیان لە بن کۆنترۆڵدا دەبێت، هەموو وزە و توانایەکیش ئاراستە بە سەرقاڵ بوون بە ژیانی کۆمەڵایەتی دەکرێت.
ڕۆسۆ لە نووسینی سیاسیانەی خۆشیدا هێڵی بەرینی ئەو سیستەمانەی کێشا، کە پێی وا بۆ دامەزراندنی دیموکراسییەك پێویستە، بەوەی هەموو هاووڵاتیان تێیدا بەشدار بن. ئەو پێی وا بوو کە دەبێ یاسا گوزارشت لە ویستی گشتیی گەل بکات. ئیدی مادام سیستەمی کۆمەڵایەتی یەکدەنگیی لە سەرە، کەواتە هەر جۆرە دەسەڵاتێك دابمەزرێ سیفەتی ڕەوا بوون بەدەست دەهێنێت. بە گوێرەی بۆچوونی ڕۆسۆ، هەموو چەشنەکانی دەسەڵات دوا جار بەرەو سستی و پووکانەوە دەچن. ناکرێ ڕێ لە داتەپین و

داڕووخان بگیرێ، تەنیا لە ڕێی دەست گرتن بە پێوەری ڕەوشتییەوە نەبێت، هەروەها لە ڕێی تێک شکاندن و دوور خستنەوەی گرووپەکانی بەرژەوەندیی تایبەتەوە.
ڕۆپسبیر و سەرکردەی دیکەی شۆڕشی فەرەنسا کەوتنە بن کاریگەریی بیر و بۆچوونی ڕۆسۆ لە بارەی دەوڵەتەوە، هەروەها ئەو بیر و بۆچوونانە بوونە مایەی ئیلهام بەخشین بۆ گەلێ لە سۆشیالیستان و هەندێ لە کۆمۆنیستان.
ڕۆسۆ ڕێی بۆ دروست بوونی ڕۆمانسیزم خۆش کرد، کە ڕێبازێک بوو لە کۆتایی سەدەی هەژدەم تا ناوەڕاستی سەدەی نۆزدەم دنیای هونەری کۆنترۆڵ کرد. ڕۆسۆ، چ بە نووسین و چ لە ژیانی کەسایەتیی خۆیدا بێت، هەروەها هەوڵی دا وەسفە وێنەی سروشتی بە فراوانی بەکار بهێنێ، جگە لەوە، شێوازی پەخشانی ڕوون و ڕەوانی لیریکی داهێنا. ئەو لە ددان پێدانی خۆیدا جۆرە ژینامەیەکی پێشکەش کرد، کە نهێنیی کەسۆکیی تێدایە.

گەوهەری وتەکانی ڕۆسۆ

-ئازادی سیفەتێکی بنەڕەتیانەی مرۆڤە، مافێکە ناکرێ دەستبەرداری بین، ئەگەر مرۆڤ دەستبەرداری ئازادیی خۆی بێت، ئەوا دەست لە مرۆڤایەتی و مافی خۆی وەک مرۆڤێک هەڵدەگرێت.

-مرۆڤ لە بنەچەدا وەک کەسێکی چاک لەدایک دەبێت، کۆمەڵ ئەو بەرەو چەوتی و گەندەڵی دەبات.

بایەخدان بە منداڵ و نەوەکان و رێز گرتن لێیان، هەروەها دەرفەتی ئەوەشیان پێ بدرێت بە ئەزموون فێر ببن، کەمتریش پێیان بگوترێ ئەمە مەکە و لەوەش بەدوور بە.